

»Den mageløse Grundtvig«

Af Hellmut Toftdahl

Niels Buur Hansen: »Det guddommelige spejl« Fra N.F.S. Grundtvig til Gregory Bateson og Jacques Lacan. Et opgør med dualismens mareridt. Omverden, Munksgaard/Rosinante, 144 sider. 158 kr.

Det er prisværdigt, hver gang nogen forsøger at behandle Grundtvig som filosof. Henning Høirup har gjort det i »Grundtvigs Syn på Tro og Erkendelse. Modsigelsens Grundsætning som teologisk Aksiom hos Grundtvig«. Scharlings bog om »Grundtvig og romantikken« og Carl Weltzers »Grundtvig og Kierkegaard« omhandler også den filosofiske side af digteren, og nærværende årbogs læsere har gennem adskillige artikler kunnet følge William Michelsens analyser af Grundtvigs filosofiske aktualitet. I 1990 udkom Otto Bertelsens »Dialogen mellem Grundtvig og Kierkegaard«, anmeldt i denne årbog 1991. Bertelsen viste, hvorledes Grundtvig ligger langt nærmere Kierkegaard, end hidtil antaget, så den kierkegaardske afvisning af Grundtvig som et vrølelhovede angår Grundtvigs form mere end indholdet af hans filosofiske tænkning.

At Grundtvig er velbevandret i sin samtids filosofiske tænkning, er derfor ikke overraskende for denne årbogs læsere. Ej heller, at han med sit historiesyn, sin poetik og sin trosopfattelse repræsenterer et opgør med samtidens systemtænkere og ideologer. Grundtvigs hovedmodsætninger: liv og død er ikke udslag af en dualistisk tænkning, men en eksistentielt gennemlevet erfaring, der sætter den filosofiske dualisme eftertrykkeligt på plads, hvor den hører hjemme: tankespind. Man kan erindre, hvad Grundtvig svarede venstrehegelianeren og systemtænkeren Marheineke, der mente at kunne mediere modsætningen mellem tænken og væren: »jeg er bange for mig selv, for mig er Hovedmodsatningen den mellem Liv og Død - I store Filosofer glemmer Livet ved Opbyggelsen af Jeres Tankeslotte«.

Buur Hansen har skrevet en bog, der bygger på hans personlige oplevelse af dualismens mareridt i et stærkt missionsk barndomsmiljø. I højskolebevægelsen og dermed den grundtvigske kultur har han fundet en befriende livsglæde, der har bestyrket ham i, at dualismen mellem sjæl og legeme er en filosofisk dårlighed, hvis rødder han i bogen forfølger fra den græske filosofis rødder og op til nutiden. Han er uden tvivl velbevandret i psykologi, psykoanalyse, teologi og filosofi. Han finder en forsoning mellem verden og det religiøse ved at trække linier fra Descartes dualisme frem til Gregory Bateson og Jacques Lacan. Undervejs får han Grundtvig placeret i rækken af tænkere, der har protesteret mod dualismens livsfjendskab og verdensfjernhed.

Det er interessant læsning for den, der i forvejen er velorienteret, men hans konklusioner er svære at følge. Hans mageløse opdagelse: at Grundtvig kan opfattes som en forløber for moderne tænkning, får ham til at se paralleller overalt. Det må naturligvis glæde enhver Grundtvig-entusiast, men bogen virker i længden trættende, fordi Buur Hansen vil for meget på een gang.

Bogen virker som en veloplagt diskurs af en meget vidende foredragsholder. Som introduktion til et dybere studium af de nævnte sammenhænge kan den nok være interessant, men bestemt ikke som »appetivækker« til et studium i Grundtvig. Dertil er den for forhastet i sine linjeføringer. Grundtvigs tankegods behøver ikke denne voldsomme omklamring af moderne tænkning for at kunne legitimere et engagement.

Grundtvig og hans virkningshistorie til international debat

Af Vagn Wåhlin

Om Paul Röhrig (ed.) »Um des Menschen willen - Grundtvigs geistiges Erbe als Herausforderung für Erwachsenenbildung, Schule, Kirche und soziales Leben«, s. 1-336, Deutscher Studien Verlag, Weinheim 1991. ISBN 3-89271-252-2.

Grundtvig - kulturelle og sproglige oversættelsesproblemer i og uden for Danmark

Grundtvig er uden for Danmark langt mindre kendt end hans samtidige, Kierkegaards, men har for det danske åndsliv og samfundsliv i bredere kredse haft nok så stor betydning. Man har bl.a. set den manglende internationale interesse for denne åndskæmpe som et udtryk for, at Grundtvig var så *specifik dansk*, at han næppe har meget at sige fremmede. Enhver, der har prøvet at oversætte Grundtvig, vil vide, at dette næsten uoversættelige danske ved ham findes ikke blot i det særegne ved sprogtone og ordforråd i hans poesi og prosa, men også i hans bagved liggende begrebsapparat og tankestruktur. Tilsvarende er fx højskolens ide og praksis meget vanskelige at forklare for mennesker med fremmed kulturbaggrund - højskolen skal ses og opleves. Samtidig er det værd at erindre sig, at Grundtvig også forekom mange af hans samtidige danske akademikere næsten uforståelig eller urimelig egenartet i sin sprogbrug, kulturforståelse og folkeopfattelse.

Grundtvig og det grundtvigske er ikke lette at kapere og var i hans samtids Danmark for mange ikke umiddelbart tilgængelige¹. Han skabte i bevidst opposition til de dannede lags kulturdominans og sprogstil den »folkeligt danske tone«, som først for alvor i slutningen af 19. århundrede via skolesystemerne og sangtraditionen m.v. er blevet optaget som en uafrystelig del af den danske selvforståelse i brede kredse.

Mange fra den ærke-københavnske befolkningsdel, som jeg tilhører, måtte dengang og idag først ved hårdt arbejde senere i livet lære sig at læse og forstå »grundtvigsk«. Den københavnske akademikerelites nedarvede anti-folkelighed i grundtvigsk forstand faldt mig og mange af mine medstuderende helt naturlig,